

(1)

MA'ANAR HIJIRA TSAKANIN JIYA DA YAU

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, wanda a cikin littafinsa mai girma yake cewa: ((In ma ba ku taimaka wa Annabi Muhammadu (Sallallahu alaiHi wa sallam), to ku sani tabbas Allah ya riga ya taimake shi a lokacin da kafirai suka fitar da shi daga garin Makka su biyu, lokacin da suke cikin kogo da yake fada wa abokinsa cewa: kada ka damu, lallai Allah yana tare da mu, sai Allah ya saukar masa da natsuwa, ya kuma karfafa shi da rundunar da ba ku iya ganinta, ya kuma sanya kalmar kafirai ta zamo a kasa, lallai kalmar Allah ita ce a sama, tabbas Allah cikakken mabuwayi ne, mai kuma cikakkiyar hikima)). Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa. Ya Ubangiji, ka yi masa salati da tsira, da albarka, shi da Alayensa da Sahabbansa da duk waɗanda suka bi tafarkinsu da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Bayan haka:

Lokacin da Kuraishawa suka tsananta wajen cutar da sahabban Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) a garin Makka, Sayyiduna RasululLahi (Sallallahu alaiHi wa sallam) -a shekara ta biyar da aiko shi- ya yi masu izinin yin hijira zuwa Habasha, yana mai ce masu: (Lallai akwai Sarki a kasar Habasha da ba a iya zaluntar kowa a karkashin mulkinsa, ku

(2)

tafi can zuwa har Allah ya kawo waraka, da mafita daga halin da kuke ciki), sai wasu daga cikin Sahabbai suka fita zuwa can, suka sauka a kasar, suna masu amfana da alhairanta, da kuma kyakkyawan makwabtaka, suka sami aminci yin addininsu, suka bauta wa Ubangijinsu, har zuwa lokacin da suka sami labarin cewa mutanen Makka sun shiga Musulunci, sai suka dauki matakin sake komawa garin Makka, da suka ga sabanin abin da aka fada masu, suka kuma sake fuskantar cutarwa da tsangwama, sai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya sake yi masu izinin yin hijira a karo na biyu zuwa Habasha, jagoran wannan tawaga ta masu hijira shi ne Sayyiduna Ja'afar Bn Abudalib (Allah ya kara yarda da shi).

Lokacin da Kuraishawa suka san cewa Musulmai suna cikin kariya da aminci farkashin wannan adalin Sarki, sai suka nufi su sake sanyawa a dawo da su a karo na biyu, sai suka aika wa da Najjashi da dan sako, suna masu neman ya sallama su a hannunsa, sai ya ce masu: **A'a, wallahi ba zan sallama mutanen da suka fake a gari na ba, mutanen da suka zaɓi su yi makwabtaka da ni akan kowa, lallai sai na kira su na ji ta bakinsu,** daga nan ne Sayyiduna Ja'afar Bn Abid'alib (Allah ya kara yarda da shi) ya tsaya domin ya mayar da martani akan karai-rayin da Kuraishawa suka tafka, da abubuwan da suka riya, sai ya ce: **Ya mai martaba Sarki, a da mu mutane ne da muke bauta wa gumaka, muna cin mushe, muna halatta abubuwan da aka haramta, muna aikata alfasha, muna yanke zumunci, muna cutar da makwabta, mai karfi a cikinmu yana danne mai rauni, a haka muke, har Allah ya aiko mana da**

(۳)

Manzo daga cikinmu, mun san danginsa, da gaskiyarsa, da amanarsa, da kamewarsa, sai ya kira mu zuwa ga Allah domin mu kadaita shi, mu kuma bauta masa, mu kuma kaurace wa abubuwan da mu da iyayenmu muke bauta wa maimakonsa na duwatsu da gumaka, ya kuma umurce mu da yin gaskiya wajen magana, da kiyaye amana, da sadar da zumunci, da kyautata makwabtaka, da kamewa ga barin abubuwan da aka haramta da jinana, ya kuma hana mu aikata alfasha, da zancen karya, da cin dukiyar maraya, da yi wa kamammun mata kazafi, ya umurce mu da mu bauta wa Allah shi kadai, kada mu hada shi da kowa, ya umurce mu da yin sallah, da zakka, da azumi, -Sayyiduna Ja'afar (Allah ya kara yarda da shi) ya kawo al'amurran Musulunci- sannan ya cigaba da cewa: Sai muka gasgata shi, muka yi imani da shi, muka kuma bi shi akan abin da ya zo da shi, muka bauta wa Allah shi kadai, ba mu hada shi da wani a wajen bauta ba, muka nesanci abubuwan da ya haramta mana, muka halatta abubuwan da ya halatta mana, sai mutanenmu suka tsangwame mu, suka cutar da mu, suka fitine mu a cikin addininmu, kawai saboda su dawo da mu zuwa ga bautan gumaka koma bayan bautan Allah, mu kuma halatta munanan abubuwan da a da muke halattawa, da suka tsangwame mu, suka kuma zalunce mu, suka wahalar da mu, suka hana mu yin addininmu, sai muka fita daga garinmu zuwa garinka, muka zabi mu makwabtace ka akan wani ka, mun yi kwadayin zama a karkashinka, ya mai martaba Sarki, mun kuma yi fatan cewa ba za a iya zaluntar mu a lokacin da muke karkashin mulkinka ba, sai

(£)

Najjashi ya ce masa: **Shin kana tare da wani abu cikin abubuwan da ya zo da shi?** Sai Ja'afar ya ce masa: **kwarai kuwa,** sai Najjashi ya ce: **karanto mini na ji, sai ya karanta nasa farkon surat Maryam,** ta ce: Najjashi ya yi kuka har gemunsa ya jike, haka ma Pastocin da suke tare da shi sun yi kuka saboda karatun da suka ji, sannan Najjashi ya ce: **Wallahi wannan maganar ta fito ne daga hasken da Annabi Isah ya zo da shi, ku tafi abin ku, wallahi ba zan sallama ku zuwa gare su ba har abada.**

Lallai wanda ya kalli waɗannan Hijira guda biyu zuwa Habasha da idon basira zai fahimci cewa lallai hijirar Musulman farko ba ta kasance daga kasar kafirci zuwa kasar Musulunci ba ne, domin asali ne shi bai wa kasashe kariya, da rashin barin su a hannun azzalumi, ko 'yan ta'adda, hijirar ta kasance ne daga kasar da tsoro ya cika zukatan mutane, zuwa ga kasar aminci da tsaro, saboda Najjashi a lokacin ba Musulmi ba ne, kawai dai adalin Sarki ne da mutane suka sami aminci a cikin addininsu, da rayukansu, da dukiyoyinsu, sakamakon mafwabtaka da shi, saboda haka ne aka ce: **"Allah Maɗaukakin Sarki yana taimako kasa mai adalci koda kuwa ta kafirai ce, yana kuma kin taimakon kasa azzalima koda kuwa ta Musulunci ce", mulki zai iya dawwama da kafirci, amma ba zai dawwama da zalunci ba,** ita azzalumar kasa ba za ta taɓa dawwama ba, koda kuwa shugabanta Musulmi ne, lallai Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya sanya adalin shugaba a babban matsayi na kololuwa a ranar alkiyama, zai

(e)

zamo a farkon mutane bakwai da Allah Maɗaukakin Sarki zai yi masu inuwa da al'arshinsa a ranar da babu wata inuwa sai tasa, da adalcinsa ne ɗaukacin al'umma take gyaruwa, da kuma zaluncinsa ne al'umma take ɓaci.

Da Allah Maɗaukakin Sarki ya yi wa Annabinsa (SallalLahu alaiHi wa sallam) izinin yin hijira zuwa garin Madina, (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya bar garin Makka ne cikin nasara da taimakon Allah mabuwayin Sarki, saboda hijira wani sauyi ne mai ma'ana saboda gina daula, da kuma samar da rayuwar tare cikin zaman lafiya da 'yan uwantaka, da kuma samar da haɗin kai, da daidaita sahu, saboda Annabi (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya sami damar isar da sakon Ubangijinsa mai girma da ɗaukaka zuwa ga halittu, saboda haka ne Allah Maɗaukakin Sarki yake cewa: **((In ma ba ku taimaka wa Annabi Muhammadu (SallalLahu alaiHi wa sallam), to ku sani tabbas Allah ya riga ya taimake shi a lokacin da kafirai suka fitar da shi daga garin Makka su biyu, lokacin da suke cikin kogo da yake faɗa wa abokinsa cewa: kada ka damu, lallai Allah yana tare da mu, sai Allah ya saukar masa da natsuwa, ya kuma karfafe shi da rundunar da ba ku iya ganinta, ya kuma sanya kalmar kafirai ta zamo a kasa, lallai kalmar Allah ita ce a sama, tabbas Allah cikakken mabuwayi ne, mai kuma cikakkiyar hikima)).**

A shekara ta takwas bayan hijira ne Allah Maɗaukakin Sarki ya buɗe wa Annabinsa (SallalLahu alaiHi wa sallam) garin Makka, ya ɗaura shi akan garin karara a fili, inda mutane suka shiga cikin addinin Allah ƙungiya - ƙungiya, daga nan sai

(٧)

ma'anar hijira ta sauya daga kuntatacciyar ma'ana, zuwa ma'ana mai fadi da yalwa, ta zamo ba ta da iyaka, domin ta game daukacin bangarorin rayuwa, bayan buɗe garin Makka sai hijira daga gari zuwa gari, ko daga kasa zuwa kasa ta kwaranye, da ma an buƙaci irin wannan hijirar a lokacin rauni, don dai Allah Maɗaukakin Sarki yana cewa: **((Lallai waɗanda Mala'iku suke tambayar su da cewa: mene ne kuke yi har kuka yarda da rayuwar kaskanci da wulakanci haka, kuka zalunci kanku? Sai su amsa masu da cewa: mu ɗin raunana ne marasa karfi a bayan kasa, wasu mutane ne suke kaskantar da mu. Sai Mala'iku su ce masu: shin kasar Allah ba ta da yalwa ne, balle ku yi hijira, maimakon cigaba da zama a cikin kaskancin da kuke ciki? Lallai makomar ire-iren waɗannan mutane da suke aminta su rayu a cikin kaskanci, duk kuwa da suna da ikon gusawa, ita ce azabar jahannama, kuma lallai ita ce mafi munin makoma. Sam bai kamata Musulmi ya rayu cikin kaskanci ba, kamata ya yi ya rayu cikin girma da karamci)), hukuncin hijira ya sauya ne bayan buɗe garin Makka, inda Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Babu hijira bayan buɗe garin Makka, abin da ya rage kawai shi ne jahadi da niyya).****

Da Safwan Bn Umayya ya Musulunta, aka ce masa: babu batun addini ga duk mutumin da bai yi hijira, a lokacin yana cikin garin Makka, sai ya ce: ai kuwa ba ma zan koma gida ba, har sai na fara zuwa Madina, ya kuwa tafi Madina, ya sauka a wurin Sayyiduna Abbas Bn Abdulmudallab (Allah ya kara yarda da shi), sannan daga baya ya tafi wurin Annabi

(Y)

(SallalLahu alaiHi wa sallam), sai ya ce; **(Abu Wahbi, mene yake tafe da kai?)** sai ya ce: cewa aka yi: babu batun addini ga duk mutumin da bai yi hijira, sai Annabi (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Abu Wahbi, ka koma garin Makka ku tattaba akan addininku, lallai hijira ta kwaranye, abin da ya rage kawai shi ne jahadi da niyya),** Annabinmu (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Musulmi na gaskiya shi ne wanda sauran Musulmai suka tsira daga sharrin harshensa, da na hannunsa, mai hijira na gaskiya kuma shi ne wanda ya kaurace wa abubuwan da Allah ya hana).**

Duk da cewa hijira na wuri daga garin Makka zuwa Madina ta kare daga lokacin da aka bude garin Makka, sai dai dukan manyan ma'anoni, da manufofin hijira suna nan har yanzu, su ne kuma suka kamata mu kiyaye su, domin dai tabbas Annabi (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya bayyana mana cewa ita hijira sauyi ne mai ma'ana, zuwa ga abin da ya fi falala da kyau, kaman sauyi daga zaman banza, da rashin aikin yi, da kasala, zuwa ga himma, da aiki, da kofari, da kyautata aiki, daga son kai, da ta'assubanci na jahiliyya, zuwa ga fifita wani akan kai, da nuna 'yan uwantakar mutuntaka ta gaskiya, da imani da bambance - bambancen da ake da su, da kuma hakkin dan Adam na ya zaɓi abin da yake so, da 'yancin yin addini, da kyautata mukwabtaka, da kuma aiki tukuru wajen gina dan Adam a fagen imani, da ilimi, da tunani, da dabi'u, da tattalin arziki, da zamantakewa, gini mai kyau da nagarta da zai ba shi daman gina daula, ya kuma sana'anta cigaba, ya kuma biya

(A)

bukatun ɗaukacin bil'adama, ya kuma kiyaye karamar ɗan Adam a matsayinsa na ɗan Adam.

Lallai cikakkiyar fahimtar ma'anar hijira tana nufin: lallai hijirar da ba za ta taɓa yankewa ba komin daren daɗewa ita ce: hijira daga jahilci zuwa ilimi, daga ɓata zuwa shiriya, daga munanan ɗabi'u zuwa kyawawan ɗabi'u, daga ɓarna zuwa gyarar da duka za su bayar da gudummuwa wajen gina cigaba, da sake raya ɗaukacin duniya, domin dai addinimu addini ne na gini da raya duniya gaba ɗaya, Allah Maɗaukakin Sarki yana cewa: **((Allah shi ne ya halicce ku daga kasa, ya kuma nemi da ku raya doron kasa.))**, lallai al'ummarmu al'ummar aiki ne ba al'ummar kasala ba, al'ummar gini ne, ba al'ummar rusawa da lalatawa ba, al'ummar cigaba ba ne, har abada cibaya ba sifarta ba ce.

Ya zama dole ga kowane Musulmi da yake son addininsa, yake kuma alfahari da shi ya yi aiki wajen ɗaukaka addininsa, da izzar ƙasarsa, yana mai nesantar kowane irin nau'i na karkacewa, da shirme, da wuce gona da iri, kaman dai irin hijirar da ƙungiyoyin 'yan ta'adda suke yi, suna riya cewa jahadi suke yi a ƙarya, suka ɗaga tutocin ƙarya na yaudara, ko hijira ba bisa ƙa'ida ba da take kai wa zuwa ga halaka, ko ƙaskanci da wulakanci, irin wannan hijira laifi ne a doka, kuma zunubi ne a shari'ance; domin alfarman ƙasashe tamkar alfarman gidaje ne, kaman yanda bai halatta ka shiga gidan mutum ba sai da izininsa, haka ma bai halatta ka shiga kowace kasa ba sai ta hanyar da doka ta amince, kaman yanda babu

(9)

wanda yake son a shiga masa kasar ta barauniyar hanya, ya kamata shi ma kada ya shiga kasar wasu, ko ya lamunci a shiga kasar wasu ta barauniyar hanya.

**Wannan kenan, ina nema wa kai na da ku gafara daga Allah
Madaukakin Sarki.**

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa. Ya Ubangiji ka yi masa salati da tsira, da albarka, shi da Alayensa da Sahabbansa baki daya.

Ya 'yan uwana Musulmai:

A wannan lokaci mai muhimmanci ba za mu manta mu tunatar da cewa: lallai watan Allah Ubangiji "al-Muharram" daya ne daga cikin watanni masu alfarma, an so a yawaita azumi a cikinsa; Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Fiyayyiyar sallah bayan ta farilla ita ce sallah a cikin dare, kuma fiyayyen azumi bayan na watan Ramadhan shi ne azumin watan Ubangiji Allah al-Muharram)**, musamman azumin ranar Ashura, saboda Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Game da Azumin Ashura, ina fatan da shi Allah ya yafe zunuban shekarar da ta gabace shi)**, lokacin da Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya dawo zuwa garin

(10)

Madina ya ga Yahudawa suna azumi a ranar Ashura, sai ya ce: **(Wannan fa?)**, sai suka ce: Rana ce mai muhimmanci, rana ce da Allah ya tseratar da Bani Isra'ila daga sharrin makiyinsu, sai Annabi Musa ya yi azumi a cikinsa, sai ya ce: **(Ni na fi ku kusa da Annabi Musa)**, sai ya yi azumi, ya kuma umurci mutane da su yi azumi a ranar. Sayyiduna Abdullahi Bn Abbas (Allah ya fara yarda da su) ya ce: lokacin da Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya yi azumin ranar Ashura, ya kuma yi umurni da a yi azumi a ranar, sai suka ce: Ya Manzon Allah, ai rana ce da Yahudawa da Kiristoci suke girmamawa, sai Manzon Allah (Sallallahu alaiHi sallam) ya ce: **(Idan shekara mai zuwa ta zo -in Allah ya yarda- za mu yi ranar tara ga wata)**, ma'ana za mu hada ranakun tara da goma ga wata, mu yi azumin, lallai sunna ne yin azumi a ranar goma ga watan al-Muharram, cikan wannan sunna shi ne a haɗe ranakun tara da goma ga watan.

Muna rokon Allah ya datar da mu zuwa ga abin da yake so, ya kuma yarda da shi, ya kuma sanya sabuwar shekara a wannan karo ta zamo shekarar karuwar alhairai, da albarka, da nasara, da buɗi ga ɗaukacin kasashen Musulmi..